

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>Σημείωμα του επιμελητή</i>	19
<i>Πρόλογος</i>	21
<i>Ευχαριστίες</i>	27
<i>Ακρωνύμια και συντομογραφίες</i>	29

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή και επισκόπηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Εισαγωγή

Τι είναι η διεθνής πολιτική οικονομία;	38
Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της διεθνούς πολιτικής οικονομίας	40
Σκοποί και θέματα πεδία του βιβλίου	43
Παγκοσμιοποίηση και λαϊκισμός	43
Σχέσεις Βορρά - Βορρά	51
Σχέσεις Βορρά - Νότου	54
Σχέσεις Νότου - Νότου	55
Ερωτήσεις	59
Βασικοί όροι	59
Πρόσθετη βιβλιογραφία	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η διαχείριση της παγκόσμιας οικονομίας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: Το θεσμικό πλαίσιο

Οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	64
Η περίοδος του μερκαντιλισμού	64
Η βιομηχανική επανάσταση και η ηγεμονία της Βρετανίας	66
Η παρακμή της βρετανικής ηγεμονίας και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος	67

Η περίοδος του Μεσοπολέμου	68
Το θεσμικό πλαίσιο πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	70
Οι λειτουργίες του ΔΝΤ, της Παγκόσμιας Τράπεζας και της GATT	71
Οι θεμελιακοί διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί και τα Ηνωμένα Έθνη	73
Οι μεταπολεμικοί οικονομικοί θεσμοί και η αλλαγή σχέσεων	
Βορρά - Νότου	74
Το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο ΠΟΕ	76
Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ...	80
Οι ομάδες: G-5, G-7, G-8 και G-20	83
Οι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί και οι κεντρικά σχεδιασμένες	
οικονομίες	86
Οι μεταπολεμικοί οικονομικοί θεσμοί και η παγκόσμια ανάπτυξη	90
Η άνοδος της Κίνας και η αμφισβήτηση των διεθνών οικονομικών	
οργανισμών	101
Μη κρατικοί δρώντες	102
Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008: Σημείο καμπής; ...	106
Ερωτήσεις	107
Βασικοί όροι	108
Πρόσθετη βιβλιογραφία	109

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Θεωρητικές προσεγγίσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Νεομερκαντισμός

Αντιπαραβάλλοντας τις διεθνείς σχέσεις και την πολιτική οικονομία:	
Η αντιστάθμιση ασφάλειας και πλούτου	116
Οι βασικές αρχές του νεομερκαντισμού	117
Ο ρόλος του ατόμου, του κράτους και των κοινωνικών ομάδων	117
Η φύση και ο σκοπός των διεθνών οικονομικών σχέσεων	117
Η σχέση πολιτικής και οικονομίας	119
Οι αιτίες και τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης	119
Οι μερκαντιστές	120
Ο νεομερκαντισμός και η βιομηχανική επανάσταση	122
Ο νεομερκαντισμός την περίοδο του Μεσοπολέμου	124
Ο νεομερκαντισμός μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	125
Η αναβίωση της νεομερκαντιστικής διεθνούς πολιτικής οικονομίας ...	127
Η θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας και η ηγεμονία των ΗΠΑ	128

Τι είναι η ηγεμονία;	129
Ποιες είναι οι στρατηγικές και τα κίνητρα των ηγεμονικών κρατών;	131
Είναι αναγκαία ή και επαρκής συνθήκη η ηγεμονία για ένα ανοιχτό και σταθερό οικονομικό σύστημα;	133
Ποια είναι η κατάσταση της ηγεμονίας των ΗΠΑ;	136
Πόσο αποτελεσματικές είναι οι οικονομικές κυρώσεις;	140
Θα είναι η Κίνα ο επόμενος ηγεμόνας;	143
Ο νεομερκαντισμός και οι σχέσεις Βορρά - Νότου	145
Ο νεομερκαντισμός και οι σχέσεις Νότου - Νότου	146
Κριτική στη νεομερκαντιστική προσέγγιση	148
Ερωτήσεις	149
Βασικοί όροι	150
Πρόσθετη βιβλιογραφία	151
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Φιλελευθερισμός	
Οι κύριες τάσεις του φιλελευθερισμού	154
Ο ρόλος του ατόμου, του κράτους και των κοινωνικών ομάδων	155
Η φύση και ο σκοπός των διεθνών οικονομικών σχέσεων	156
Η σχέση πολιτικής και οικονομίας	157
Τα αίτια και οι συνέπειες της παγκοσμιοποίησης	157
Η ανάπτυξη της φιλελεύθερης διεθνούς πολιτικής οικονομίας:	
Adam Smith και David Ricardo	158
Η επιρροή του John Maynard Keynes	161
Ο φιλελευθερισμός στη μεταπολεμική περίοδο	164
Η επιστροφή στον ορθόδοξο φιλελευθερισμό	165
Φιλελευθερισμός και θεσμοί	168
Η θεωρία της αλληλεξάρτησης	169
Η φιλελεύθερη προσέγγιση της συνεργασίας	171
Η θεωρία των διεθνών καθεστώτων	175
Φιλελευθερισμός, παγκόσμια διακυβέρνηση και διεθνή καθεστάτα	178
Ο φιλελευθερισμός και οι εγχώριες-διεθνείς αλληλεπιδράσεις	179
Η προσέγγιση του φιλελευθερισμού στις σχέσεις Βορρά - Νότου και Νότου - Νότου	184
Ο φιλελευθερισμός σήμερα	187
Κριτική στη φιλελεύθερη προσέγγιση	190
Ερωτήσεις	192
Βασικοί όροι	193
Πρόσθετη βιβλιογραφία	194

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Οι κριτικές προσεγγίσεις

Οι βασικές αρχές του ιστορικού υλισμού	197
Ο ρόλος του ατόμου, του κράτους και των κοινωνικών ομάδων	197
Η φύση και ο σκοπός των διεθνών οικονομικών σχέσεων	198
Η σχέση πολιτικής και οικονομίας	199
Τα αίτια και οι συνέπειες της παγκοσμιοποίησης	201
Οι πρώιμες μορφές του ιστορικού υλισμού	202
Karl Marx	202
Vladimir Lenin: Η ανάλυση του ιμπεριαλισμού	205
Η θεωρία της εξάρτησης	207
Μαρξιστική προσέγγιση: Προς ποια κατεύθυνση;	212
Η θεωρία των παγκόσμιων συστημάτων	213
Η νεογκραμισιανή ανάλυση	216
Φορντισμός και αυτοματοποίηση: Αναβίωση της κριτικής θεωρίας;	219
Κονστρουκτιβισμός	221
Φεμινισμός	225
Περιβαλλοντισμός	229
Κριτική στις κριτικές προσεγγίσεις	235
Ερωτήσεις	238
Βασικοί όροι	238
Πρόσθετη βιβλιογραφία	239

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Θεματικά πεδία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Διεθνείς νομισματικές σχέσεις

Το ισοζύγιο πληρωμών	244
Η αντίδραση της κυβέρνησης στο ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών	250
Μέτρα προσαρμογής	251
Χρηματοδότηση	253
Τα δίδυμα ελλείμματα των ΗΠΑ και η κυριαρχία του δολαρίου	256
Είναι υπερτιμημένο το δολάριο ΗΠΑ;	257
Προσαρμογή, χρηματοδότηση και θεωρητικές προσεγγίσεις	259
Οι λειτουργίες και η αποτίμηση του χρήματος	260
Οι διεθνείς νομισματικές σχέσεις πριν από το Bretton Woods	261
Ο κλασικός κανόνας χρυσού (1870-1914)	262

Η περίοδος του Μεσοπολέμου (1918-1944)	263
Η διαμόρφωση του νομισματικού καθεστώτος του Bretton Woods	265
Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	266
Η λειτουργικότητα του νομισματικού καθεστώτος του Bretton Woods	270
Ο κεντρικός ρόλος του αμερικανικού δολαρίου	271
Η στροφή στην πολυμέρεια	276
Η κατάρρευση του νομισματικού καθεστώτος του Bretton Woods	281
Το καθεστώς των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών	283
Οι Συμφωνίες Plaza-Louvre	287
Εναλλακτικές προτάσεις στο τρέχον νομισματικό καθεστώς	288
Οι ευρωπαϊκές νομισματικές σχέσεις	290
Ποιο είναι το μέλλον του δολαρίου ΗΠΑ ως κυρίαρχου νομίσματος; . . .	295
Το δολάριο έναντι του ευρώ	296
Το δολάριο έναντι του ρενμίνμπι	299
Το μέλλον του δολαρίου: Άλλα πιθανά σενάρια	303
Ερωτήσεις	305
Βασικοί όροι	306
Πρόσθετη βιβλιογραφία	307

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Χρηματοοικονομικές κρίσεις

Ορισμοί και σχετική ορολογία	310
Η χρηματοοικονομική ρύθμιση και η κρίση του 2008	312
Η καταγωγή της κρίσης εξωτερικού χρέους του 1980	316
Οι απροσδόκητες μεταβολές στην παγκόσμια οικονομία	317
Η ανεύθυνη συμπεριφορά των δανειστών	318
Η ανεύθυνη συμπεριφορά των δανειοληπτών	320
Η εξάρτηση του Νότου από τις χώρες του Βορρά	323
Το καθεστώς του εξωτερικού χρέους	325
Το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και οι υπό μετάβαση οικονομίες . . .	328
Οι Λέσχες του Παρισιού και του Λονδίνου	331
Στρατηγικές αντιμετώπισης της κρίσης χρέους της δεκαετίας του 1980	335
Έκτακτα μέτρα και ακούσιος δανεισμός: 1982-1985	336
Το Σχέδιο Baker: 1986-1988	337
Το Σχέδιο Brady: 1989-1997	339
Πρωτοβουλίες για τις φτωχότερες λιγότερο αναπτυγμένες χώρες . . .	341
Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των στρατηγικών αντιμετώπισης χρέους	342

Οι υπό μετάβαση οικονομίες και το εξωτερικό χρέος	344
Το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και η κρίση χρέους	347
Η χρηματοοικονομική κρίση της δεκαετίας του 1990 στην Ασία	351
Αιτίες της ασιατικής χρηματοοικονομικής κρίσης και στρατηγικές αντιμετώπισής της	353
Η παγκόσμια χρηματοοικονομική αρχιτεκτονική	356
Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008	359
Η ευρωπαϊκή κρίση χρέους	367
Οι ανησυχίες για τη χρηματοοικονομική αστάθεια της Κίνας	370
Αυξανόμενες ανησυχίες για τις υπεράκτιες χρηματοοικονομικές δραστηριότητες και τα κρυπτονομίσματα	372
Η επόμενη παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση;	374
Οικονομική λιτότητα έναντι δημοσιονομικής τόνωσης	375
Ερωτήσεις	378
Βασικοί όροι	379
Πρόσθετη βιβλιογραφία	380
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 Παγκόσμιες εμπορικές σχέσεις	
Η θεωρία του εμπορίου	384
Οι διεθνείς εμπορικές σχέσεις πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	394
Η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου και το μεταπολεμικό παγκόσμιο εμπορικό καθεστώς	397
Οι αρχές του παγκόσμιου εμπορικού καθεστώτος	399
Η αρχή του ελεύθερου εμπορίου	400
Η αρχή της μη διάκρισης	404
Η αρχή της αμοιβαιότητας	405
Η αρχή των διασφαλίσεων	411
Η αρχή της ανάπτυξης	413
Η ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)	414
Ο ΠΟΕ και το παγκόσμιο εμπορικό καθεστώς	418
Οι υπό μετάβαση οικονομίες και οι παγκόσμιες εμπορικές σχέσεις	421
Ο Νότος και τα ζητήματα του παγκόσμιου εμπορίου	423
Από τη δεκαετία του 1940 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1960: Περιορισμένη συμμετοχή των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών	424
Από τη δεκαετία του 1960 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1970: Αύξηση των πιέσεων για ειδική μεταχείριση	425

Οι δεκαετίες του 1970 και του 1980: Όξυνση της αντιπαράθεσης Βορρά - Νότου	426
Από τη δεκαετία του 1980 έως το 1995: Μεγαλύτερη συμμετοχή των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών στην GATT	428
Από το 1995 έως σήμερα: Η διάψευση των προσδοκιών των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών από τον Γύρο της Ουρουγουάης και οι απαιτήσεις κατά τον Γύρο της Ντόχα	430
Οι αναδυόμενες οικονομίες: Κίνα, Ινδία και Βραζιλία	432
Κοινωνία των πολιτών και παγκόσμιες εμπορικές σχέσεις	439
Εργασιακά θέματα και παγκόσμιο εμπόριο	442
Εμπόριο και περιβάλλον	443
Αντιπαράθεσεις για την αποτυχία του Γύρου της Ντόχα	447
Ερωτήσεις	450
Βασικοί όροι	451
Πρόσθετη βιβλιογραφία	452
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 Προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες και παγκόσμιο εμπορικό καθεστώς	
Προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες και θεωρητικές προσεγγίσεις της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας	457
Προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες και παγκοσμιοποίηση	459
Ιστορική ανασκόπηση των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών	460
Το πρώτο κύμα των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών	461
Το δεύτερο κύμα των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών	463
Οι ερμηνείες για την εξέλιξη της περιφερειακής ολοκλήρωσης	465
Οι νεομερκαντιλιστικές ερμηνείες	465
Οι φιλελεύθερες ερμηνείες	467
Οι μαρξιστικές ερμηνείες	469
GATT/ΠΟΕ και προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες	470
Εκτροπή εμπορίου	472
Δημιουργία εμπορίου	474
Το Άρθρο 24 της GATT και οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες	474
Η αποτελεσματικότητα του Άρθρου 24 της GATT	475
Η ειδική μεταχείριση των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών	478
Η Ευρωπαϊκή Ένωση	481
Η εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης	482
Η διεύρυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης	485

Brexit – Η έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου	488
Θεωρητικές προσεγγίσεις και ολοκλήρωση της ΕΕ	492
Η Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου Βορείας Αμερικής (NAFTA)	497
Ο σχηματισμός της NAFTA	497
Η NAFTA ως Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου – Αξιολόγηση	499
Η αναδιαπραγμάτευση της NAFTA: Η Συμφωνία ΗΠΑ - Μεξικού - Καναδά (USMCA)	506
MERCOSUR – Η Κοινή Αγορά της Νότιας Αμερικής	508
Η Εταιρική Σχέση του Ειρηνικού (TPP) και η διάδοχος συμφωνία	512
Οι προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες δημιουργούν ή εκτρέπουν το εμπόριο;	514
Ερωτήσεις	518
Βασικοί όροι	519
Πρόσθετη βιβλιογραφία	520
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 Πολυεθνικές και παγκόσμια παραγωγή	
Ορισμοί και ορολογία	526
Γιατί οι επιχειρήσεις γίνονται πολυεθνικές;	528
Η ιστορική εξέλιξη των άμεσων ξένων επενδύσεων	530
Η περίοδος πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	531
Η μεταπολεμική περίοδος	532
Σχέσεις πολυεθνικών και χωρών υποδοχής: Προσδιοριστικοί παράγοντες και επιδράσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων	541
Πολιτικές των χωρών υποδοχής απέναντι στις πολυεθνικές	547
Ο Νότος	548
Ο Βορράς	552
Σχέσεις πολυεθνικών με τις χώρες προέλευσης	557
Πολιτικές των χωρών προέλευσης απέναντι στις πολυεθνικές τους	557
Οι επιδράσεις των πολυεθνικών σε ομάδες εργαζομένων στις χώρες προέλευσης	561
Ανταγωνιστικότητα και σχέσεις χώρας προέλευσης - πολυεθνικών	565
Ένα καθεστώς για τις ΑΞΕ: Τι πρέπει να ρυθμιστεί;	569
Οι διμερείς επενδυτικές συμφωνίες	572
Τα Ηνωμένα Έθνη	574
Η εταιρική κοινωνική ευθύνη	575
Περιφερειακές προσεγγίσεις: Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η NAFTA	578

Οι εκροές των ΑΞΕ της Κίνας και άλλων αναδυόμενων οικονομιών . . .	581
Η κατάρα των πόρων	583
Επενδύσεις: Από την GATT/ΠΟΕ στον ΟΟΣΑ και ξανά πίσω στον ΠΟΕ	585
Ερωτήσεις	589
Βασικοί όροι	590
Πρόσθετη βιβλιογραφία	591

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 Παγκόσμια ανάπτυξη

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της διεθνούς πολιτικής οικονομίας και οι σχέσεις Βορρά - Νότου	596
Η επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια	599
Η αποτίμηση της αναπτυξιακής βοήθειας και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης	605
Ο Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας	608
Στρατηγικές ανάπτυξης των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών	619
Η εκβιομηχάνιση για την υποκατάσταση των εισαγωγών	620
Στρατηγικές σοσιαλιστικής ανάπτυξης	625
Μεγέθυνση προσανατολισμένη στις εξαγωγές	627
Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της διεθνούς πολιτικής οικονομίας και η εμπειρία της Ανατολικής Ασίας	630
Η χρηματοοικονομική κρίση της Ασίας	633
Νεοφιλελευθερισμός	638
Διαρθρωτική προσαρμογή και θεωρητικές προσεγγίσεις	639
Διαρθρωτική προσαρμογή και ερωτηματικά για τον ορθόδοξο φιλελευθερισμό	641
Οι στρατηγικές της Παγκόσμιας Τράπεζας	646
Οι στρατηγικές της Παγκόσμιας Τράπεζας στα τέλη της δεκαετίας του 1980 έως το 1994	646
Οι στρατηγικές της Παγκόσμιας Τράπεζας κατά την περίοδο Wolfensohn: 1995 έως 2005	652
Οι στρατηγικές της Παγκόσμιας Τράπεζας: 2005 έως σήμερα	655
Η άνοδος της Κίνας και η πρόκληση της ανάπτυξης	658
Ερωτήσεις	666
Βασικοί όροι	667
Πρόσθετη βιβλιογραφία	667

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 Τρέχουσες τάσεις στη διεθνή πολιτική οικονομία	
Παγκοσμιοποίηση	674
Παγκοσμιοποίηση και τριαδοποίηση	675
Παγκοσμιοποίηση και το κράτος	677
Παγκοσμιοποίηση, εισοδηματική ανισότητα και φτώχεια	679
Παγκοσμιοποίηση έναντι εθνικισμού και λαϊκισμού	682
Παγκοσμιοποίηση και δημοκρατία	684
Παγκοσμιοποίηση και κοινωνία των πολιτών	685
Παγκοσμιοποίηση και παραμελημένα θέματα της διεθνούς πολιτικής οικονομίας: Περιβάλλον και μετανάστευση	687
Σχέσεις Βορρά - Βορρά	695
Η τρέχουσα κατάσταση της ηγεμονίας των ΗΠΑ	695
Η εξωτερική πολιτική υπό την προεδρία του Donald Trump – Επιστροφή στον απομονωτισμό	697
Υπάρχει υποψήφιος παγκόσμιος ηγεμόνας που θα αντικαταστήσει τις ΗΠΑ;	700
Η προσπάθεια της Κίνας για τεχνολογική υπεροχή	704
Ο ρόλος των διεθνών οργανισμών	706
Σχέσεις Βορρά - Νότου	710
Η μεταβολή της αντίληψης για την ανάπτυξη	711
Η Κίνα ως παράδειγμα αναπτυξιακής στρατηγικής και ως δυνητικός ηγέτης των σχέσεων Νότου - Νότου	713
Κατακλείδα στη μελέτη της διεθνούς πολιτικής οικονομίας	717
Γλωσσάριο	719
Ευρετήριο	751